

Andrzejewski, Marek

"Studia Polono-Helvetica. Aufgrund einer Vereinbarung zwischen den Rektoren der Jagiellonischen Universität Krakau und der Universität Basel", red. Helena Madurowicz-Urbańska, Markus Mattmüller, Basel-Frankfurt am Main 1989 : [recenzja]

Przegląd Historyczny 81/3-4, 727-728

1990

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych, tworzonej przez Muzeum Historii Polski w Warszawie w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został opracowany do udostępnienia w Internecie dzięki wsparciu Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego w ramach dofinansowania działalności upowszechniającej naukę.

myśleć począwszy od 1837 r. W 1846 r. na zaproszenie Alberta Dufoura-Feronce'a wstąpił do Towarzystwa Studiów nad Kanałem, dla którego opracował z końcem 1847 r. projekt budowy. W 1856 r. złożył go Komisji międzynarodowej zwołanej przez Lessepsa do Aleksandrii. Interesująco kreśli Algardi dalsze losy Negrelliego, uzasadniając powody, dla których prace zmierzające do budowy Kanału nie posuwały się z miejsca przez wiele lat. Pozwala dostrzec, jak piękna idea Kanału — zamierzenia jednoczącego wszystkich Europejczyków zmierzających do przerzucenia pomostu między Zachodem a Wschodem — była następnie blokowana przez poszczególne państwa, gdy tylko zagrażała interesom partykularnym. W efekcie przedsięwzięcie to zmieniło się w czysto merkantylne, przynoszące zyski wielkim kapitałom, a nie ludzkości. Negrelli nie dożył takiego obrotu sprawy. Umarł w 1858 r., na kilka miesięcy przed rozpoczęciem prac przy budowie Kanału i nie objął już stanowiska głównego inspektora prac wykonawczych, które przeznaczył dla niego wicekról Said. Przedwczesna śmierć, do której przyczyniła się kampania oszczerstw prowadzonych przez Anglików, doprowadziła do wyeliminowania go z grona osób, które czerpały określone zyski z budowy Kanału. Dotyczyło to i jego rodziny, jakkolwiek prawo takie miało być zagwarantowane z tytułu udziału ojca w Komisji międzynarodowej i wymienienia go wśród fundatorów. Walkę o honor ojca oraz o słuszne prawa rodziny podjęła w latach 1889—1932 córka Negrelliego — Maria Grois, ale poza niewielką rekompensatą moralną nie uzyskała nic więcej.

Przedstawiona praca może zachęcić historyków do głębszych badań, stanowi bowiem przyczynek do mało znanych wydarzeń XIX w. Prawników natomiast, zwłaszcza specjalistów z zakresu ochrony własności intelektualnej, powinna zachęcić do refleksji nad zagadnieniami tzw. dziedzictwa kulturowego, czy też niedostrzeżanego u nas problemu autorstwa projektów inżynierskich. Sięgnąć po nią może wreszcie czytelnik, który pragnie się dowiedzieć, jak doszło do budowy Kanału Sueskiego.

I.D.

Studia Polono-Helvetica. Aufgrund einer Vereinbarung zwischen den Rektoren der Jagiellonischen Universität Krakau und der Universität Basel, herausgegeben von Helena Madurowicz-Urbańska, Krakau und Markus Mattmüller, Basel, Verlag Helbing Lichtenhahn, Basel und Frankfurt am Main 1989, s. 177.

Autorami omawianej pracy jest pięciu krakowskich: Antoni Podraza, Jerzy Wyrozumski, Mariusz Kulczykowski, Wacław Felczak i Józef Buszko oraz także pięciu bazylejskich historyków: Werner Meyer, Hans R. Guggisberg, Markus Mattmüller, Marianne Ludwig i Georg Kreis. Ramy chronologiczne książki obejmują okres od średniowiecza do międzywojennego dwudziestolecia. Historycy bazylejscy skoncentrowali się na prezentacji dziejów Szwajcarii i Bazylei, natomiast artykuły autorstwa polskich badaczy są poświęcone stosunkom Polski z sąsiadami, jej miejscu w Europie, kwestii polskiej w latach I wojny światowej, problematyce przemysłu włókienniczego w XIX w. na ziemiach polskich i w Europie środkowo-wschodniej.

Jedynie jeden artykuł dotyczy kontaktów polsko-szwajcarskich. Jest on poświęcony postawie Szwajcarii wobec powstania styczniowego i spontanicznej pomocy udzielanej polskim powstańcom, a później polskim emigrantom przez szwaj-

carskie społeczeństwo. Publikacja ta nie jest odkrywcza pod względem poznawczym i jej autorka, Marianne Ludwig, oparła się tutaj w dużym stopniu na swojej dysertacji doktorskiej: „Der polnische Unabhängigkeitskampf von 1863 und die Schweiz”, która to praca została wydana drukiem w 1968 r.

Zdziwienie musi budzić brak wśród autorów książki Haliny Florkowskiej-Frančič, docenta Uniwersytetu Jagiellońskiego, która jest przecież autorką kilku monografii i kilkunastu artykułów dotyczących szwajcarskiej Polonii. Szkoda, że nie wykorzystano możliwości przybliżenia źródłowych badań Haliny Florkowskiej-Frančič niemieckojęzycznemu odbiorcy.

Książka została bardzo starannie wydana. Wszystkie części pracy są w języku niemieckim. Są one pozbawione przypisów i tylko na końcu poszczególnych artykułów umieszczono wskazówki bibliograficzne. Niewątpliwie ta popularno-naukowa książka przybliży rodzimemu czytelnikowi dzieje Szwajcarii a odbiorcy helweckiemu historię Polski. Zasadne byłoby jednakże w przyszłości, naszym zdaniem, podjęcie próby zaprezentowania wyników badań autorów, którzy się specjalizują w badaniu kontaktów polsko-szwajcarskich.

M.A.

Gabriele Lesser, *Leben als ob. Die Untergrunduniversität Krakau im Zweiten Weltkrieg*, Treffpunkt, Deutsch-Polnischer Verlag, Deutsch-Polnischen Begegnungs- und Kulturzentrum, Freiburg im Breisgau 1988, s. 000.

Rzadko pisze się w tym miejscu o pracach popularnonaukowych. Praca pani Lesser nie wnosi nic nowego dla specjalistów, zajmujących się konspiracyjnym szkolnictwem wyższym w Polsce. Omawia bowiem skądinąd znane koncepcje narodowo-socjalistycznej polityki akademickiej i jej realizację, powstanie i działalność podziemnego Uniwersytetu Jagiellońskiego, dzieje poszczególnych fakultetów w latach 1942—1944 a kończy się przypomnieniem otwartych pytań badawczych, nie analizowanych ani przez historiografię polską ani przez niemiecką; książkę uzupełnia skromny aneks dokumentalny. Jej podstawę źródłową stanowią opublikowane wspomnienia kombatantów i przyczynki monograficzne, mniejszą rolę odgrywają krakowskie archiwalia.

Narracja najeżona jest faktami, zestawieniami i nazwiskami. Autorka stara się ogarnąć całość podjętego tematu, od zewnętrznych uwarunkowań tajnego nauczania przez jego formy, treści i wyniki aż po próbę umiejscowienia oporu na terenie uniwersyteckim na szerszym tle sporu o kooperację/kolaborację. Nie to jednak każe ją wyróżnić. W rosnącej liczbie popularnonaukowych poloników książka odznacza się po pierwsze znakomitą czytelnością, stałą — i skuteczną — troską o maksymalną komunikatywność przekazywanych treści. Po drugie nie ma w niej — częstego w podobnych publikacjach — zachłyśnięcia się egzotyką, powierzchownej egzaltacji, powielającej najgorsze wzory rodzimej publicystyki. Trudny dla czytelnika-amatora temat został mu przedstawiony we wzorowy sposób.

W.B.

Zapiski opracowali: M. A. (Marek Andrzejewski), J. B. (Juliusz Bardach), I. B. M. (Iza Biezuńska-Małowist), W. B. (Włodzimierz Borodziej), S. C. (Stefan Ciara), I. D. (Izabela Dobosz), Ł. K. (Łukasz Kądziała), S. K. (Stefan Kieniewicz), D. M. (Danuta Musiał), J. M. P. (Jan M. Piskorski).